

Stjepan BALOBAN – Gordan ČRPIĆ (ur.), *O solidarnosti i supsidijarnosti u Hrvatskoj*, Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve – Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2004., 127 str.

Što je solidarnost i koliko je prisutna u našem društvu? Kako provoditi supsidijarnost u Crkvi? Zašto odgoj za solidarne građane i vjernike? Odgovori na ta pitanja traženi su na dvama susretima mladih znanstvenika posvećenima solidarnosti (2001. god.) i supsidijarnosti (2002. god.) koje je organizirao Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve, a predavanja su potom objavljena u knjižici *O solidarnosti i supsidijarnosti u Hrvatskoj*. Odlika je knjižice što su predavanja sustavna i pregledna te tematski susljedna, što ju čini iznimno informativnom, a lako čitljivom. Prva dva poglavlja knjižice posvećena su solidarnosti, kojoj se pristupa prvenstveno s teološkog stajališta (*Neki tipični evanđeoski elementi solidarnosti; Solidarnost u svjetlu socijalnog nauka Crkve*), dok druga dva razmatraju važnost i značenje supsidijarnosti za razvoj modernog društva, ali i odnose u Crkvi (*Amoralni familizam kao prepreka ostvarenju načela supsidijarnosti u hrvatskom društvu i Supsidijarnost u Crkvi*). Zadnje je poglavlje izvješće s radionica na temu solidarnosti i supsidijarnosti koje su održane u sklopu susreta.

U prvom poglavlju *Neki tipični evanđeoski elementi solidarnosti* autor fra

Nikola Vukoja izlaže biblijski temelj solidarnosti, prikazujući kako je sadržaj koji se označava terminom solidarnost itekako prisutan u Svetom pismu u govoru o brizi za potrebite, zatim u zapovijedi ljubavi prema bližnjemu te u mnogim uputama usmjerenim na dobro bližnjega sadržanima u Pavlovim poslanicama. Najvažnijom teološkom označnicom solidarnosti pokazuje se iskustvo Boga koji je posve solidaran s čovjekom i koji na taj način potiče sve ljude na solidarnost sa svim ljudima, uvijek u njima gledajući svoju braću i sestre. To se najbolje očituje u Isusovoj prispodobi o milosrdnom Samarijancu (Lk 10, 25-37), u kojoj se očituje da nas pogled na drugoga u potrebi obvezuje i pomoći mu. Drugi pogled na evanđeoski vid solidarnosti fra Vukoja objašnjava na primjeru života i spisa svetoga Franje, čiji život i nauk vidi kao svjedočenje života u solidarnosti. Temeljni element Franjine solidarnosti sastoji u ostvarenju sveopćeg bratstva koje sve stvoreno promatra kao uzajamni dar i zadatak. U zaključku ističe da postoji potreba stvaranja kulture solidarnosti za koju će se odgajati, koja će se poštivati te, naposljetku, živjeti.

Drugo poglavlje, *Solidarnost u svjetlu socijalnog nauka Crkve*, autora Stjepana Balobana, vrlo jasno izlaže pristup solidarnosti u suvremenom društvu, kratki pregled razvoja načela solidarnosti u socijalnom nauku Crkve te konkretne oblike poželjnog društvenog djelovanja. Prvi je problem u tome kako se zapravo shvaća solidarnost te autor navodi teškoće oko njegova shvaćanja. Suvremeno društvo očituje potrebu za solidarnosti: pojavile su se *nove vrsta siromaštva* (isključeni, stari, bolesni i dr.), a toj potrebi odgovara trajna aktualnost načela povlaštene brige za siromašne kao temelja kršćanskog života. Problemi droge, trgovine oružjem i slično, koje nijedna država ne može samostalno riješiti, pokazuju *planetarnu međuovisnost*, tj. potrebu univerzalne solidarnosti, a solidarnost zahtijeva i nužda *preživljavanja čovječanstva* (bioetički i ekološki problemi, uporaba atomske energije). Nakon što je autor analizirao stanje u društvu, kako bi pridonio ispravnom shvaćanju solidarnosti, u nastavku donosi pregled načela solidarnosti u socijalnom nauku Crkve, krenuvši od definiranja pojma do prikaza socijalnih dokumenata i mjesta na kojima se o solidarnosti govori. Govori i o različitim oblicima solidarnosti (osobna, obiteljska, gospodarska, radnička, dobrovoljnih društava, javnih institucija i međunarodna) te povezanosti s načelom općeg dobra i supsidijarnosti, čime uvodi u sadržaj sljedeća dva poglavlja posvećena supsidijarnosti, ističući da je način na koji se u suvreme-

nom svijetu ostvaruje solidarnost upravo supsidijarnost.

U sadašnjoj je situaciji gospodarske krize izuzetno aktualno poglavlje *Amoralni familizam kao prepreka ostvarenju načela supsidijarnosti u hrvatskom društvu*, u kojemu autor Gojko Bežovan navodi da se načelo supsidijarnosti aktivira kada se društva nađu u krizama ili se suoče s posebnim izazovima te spominje supsidijarnost uz solidarnost kao jedan od temelja socijalno-tržišnog gospodarstva. Autor objašnjava kako je supsidijarnost važno načelo za širenje Europske unije na bivše socijalističke zemlje jer ono može doprinijeti očuvanju identiteta novih zemalja članica. Zorno opisujući stanje hrvatskog društva upozorava koje su prepreke ostvarenju supsidijarnosti u Hrvatskoj dokumentirajući to konkretnim primjerima. Za njihovo bolje razumijevanje, stavlja ih u širi kontekst služeći se teorijom amoralnog familizma sociologa Edwarda Banfielda, a za njihovo rješenje predlaže jačanje civilnog društva i promociju vrlina građana, navodeći pritom i ideje kako to ostvariti.

Nakon supsidijarnosti u društvu, zasebno je poglavlje *Supsidijarnost u Crkvi*. Kako se ostvaruje i koji su temelji ostvarenja tog načela, odgovorio je Bono Zvonimir Šagi, analizirajući to s tri motrišta: ekleziološkog, sociološkog (odnos crkvene zajednice i društva) te pastoralnog (problemi organiziranosti). Naglašava supsidijarnost kao načelo koje mora inspirirati vjerničko laičko djelovanje u Crkvi i u političko-društvenom životu.

Na kraju, kao svojevrstan zaključak, nalaze se izvješća iz radionica. Prijedlozi rješenja za budućnost temelje se u strateškom planiranju kako ostvariti pozitivnu društvenu klimu, odgajati za demokratsko građanstvo te raditi na decentralizaciji društva, a velika se uloga očekuje od laika koji su pozvani na veću društvenu aktivnost.

Sadržaj ove knjige još je vrlo aktualan i dobro opisuje društvenu situaciju u

Hrvatskoj jer se, nažalost, čini da se stvari nisu previše promijenile: većina problema koji su primijećeni tada, postoje i sada. Zato nam ova knjižica omogućuje bolje razumijevanje situacija i problema oko nas, a još više potiče da ne ostanemo pasivni promatrači nego da solidarnost i supsidijarnost inspiriraju naše osobno i društveno djelovanje te tako postanemo graditelji boljeg društva.

Valentina Kanić

Michael P. HORNSBY-SMITH, *An Introduction to Catholic Social Thought*, Cambridge University Press, Cambridge, 2006.

U knjizi *An Introduction to Catholic Social Thought (Uvod u katoličku socijalnu misao)*, Cambridge University Press, 2006., 387 str., koju je napisao Michael P. Hornsby-Smith, profesor sociologije na Sveučilištu u Surreyu, nalazi se čitak, informativan te često i provokativan tekst koji doduše uvodno, ali zaokruženo zacrtava osnovna polazišta o socijalnom nauku Crkve sa stajališta jednog priznatog sociologa engleskog govornog područja. Knjiga je utemeljena na sociološkim uvidima i istraživanjima, ali i na dobrom poznavanju i uvažavanju tekstova crkvenog učiteljstva i teoloških radova u kontekstu suvremenih rasprava o pravdi i miru.

U uvodu autor se predstavlja katoličkim laikom te navodi kako knjigom želi doprinijeti raspravi o traženju socijalne

pravde. Svrhu svoje knjige dalje razlaže navodeći kako u suvremenom svijetu nije dovoljno pomagati samo ameliorizacijom (tek popravljati posljedice nepravdi), već je potrebno analizirati i razumjeti uzroke nepravednih struktura te se i založiti za socijalnu pravdu tražeći promjene takvih struktura. Autoru je stalo da se nacionalne i internacionalne strukture nepravde prepoznaju blisko povezanim, posebno u kontekstu liberalnog kapitalizma.

Hornsby-Smith predlaže rimokatolički prinos debati o traženju pravde, smatrajući tradiciju socijalnog nauka Crkve vrlo važnim i relevantnim doprinosom suvremenim raspravama (str. 3-10). Cilj mu je, uz »službene« tekstone papinskih enciklika i pastoralnih pisama biskupskih konferencija, ponuditi laičku